

# Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani  
Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in sprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6/1. Rokopisov ne vračamo. Nefrankiranih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Član sekcije J. U. U. plačuje list s članarino. Oglašje po ceniku in dogovoru, davek posebe. Pošt. šte. rač. 11.153. Telefon 3113

## Za stanovsko moralo

Na naš uvodni članek v 26. številki je priobčil tovariš P. Š. pod rubriko Učiteljskega pokreta tehten odgovor, ki se nanaša v lepo izčrpni akademski obliki na vprašanje vzgoje našega mladega učiteljstva ter na dejanske razmere, v katerih ono živi in dela. Tudi če odbijemo ostrino nekaterih njegovih absolutnih trditve, ostane v članku še toliko bridkih resnic, da naši dobri organizatorji izmed starejše generacije ne bodo smeli molče mimo njih, marveč se bodo morali resno pobrigati, v koliko in kje so te trditve upravičene ter poiskati sredstva in poti, da se pride v okoliščini nerazveseljivim pojavom. Če je res, da ni uživala večina mladih učiteljev nikdar prave stanovske vzgoje, ali če je le to res, da večina mladih učiteljev tako stanje samo subjektivno občuti, mora biti to že dovolj tehten vzrok in opomin za vse resnično postrtovalne borce in voditelje naše organizacije, da začno razmišljati ter smotno izpopolnjevati naše stanovsko združeno v navedenem smislu, kajti rod, ki si ne zna ali noče vzgojiti enakorednega in boljšega naraščaja, je zgubil vero v svoje delo in poslanstvo.

Članek je bil napisan v obrambo onih mladih, ki niso bili napadeni, v obrambo pokretašev, ki se jih resnično veselimo in katerim bi samo iskreno želeli, da bi dobili toliko posnemovalcev, kolikor narase vsako leto naš stan z mladimi močmi.

Toda vprašanje zajedalstva ostaja kljub temu članku in kljub razveseljivemu pojavu v vrstah nekaterih mlajših učiteljev zelo pereče. Da se izognemo vsakemu nesporazumu, naj ponovimo še enkrat to, kar smo izjavili v prvem članku, da moramo smatrati za zaje-dalec vse one tovariše, ki se ogibljejo svoje stanovske organizacije, to je vse učitelje in učiteljice, bodisi stare ali mlade, ki se nečejo organizirati, ali ki izstopajo iz organizacije.

Če smo najmlajše učiteljstvo še posebe omenili, smo storili to iz posebnega preudar-ka, ker je ta pojav pri mladem človeku še mnogo žalostnejši, toliko iz stvarnih kolikor iz zgolj osebnih vidikov.

Zamislimo se le površno v položaj novonastavljene učitelja, mladega inteligenta, postavljenega v starostni dobi, ki nikakor ne predstavlja še dovršenega duševnega človeka, v poklic, ki zahteva v vsakem pogledu poln in zavesten čut odgovornosti ter življenjske izkušnje in modrosti!

Ali je res, da ali ne, kar vemo starejši iz lastnih začetkov in kar nam zatrjujejo vsi mladi brezposelni učiteljski abiturienti, da prinaša vsak mlad učitelj v svojo prvo službo neprecenljivo vero v zvišenost svojega vzgojnega poslanstva in v možnost človekoljubnega dela v korist onih, ki zro vanj z zaupanjem in ljubeznijo?

Ali nismo odhajali vsi s svetlimi ideali na delo, o katerim vemo, da ni in ne sme biti navadno rokodelsko in hlapčevsko? In čim več smo si v svoji idealni zavzetosti obetali od svojega vzgojnega in izobraževalnega poslanstva, toliko trpkjeje razočaranje nas je čakalo v kruti življenjski stvarnosti. Toda to je vse nujno in naravno: žalostne življenjske izkušnje in bridka razočaranja so neizogibne spremljalke vsakega človeškega življenja in zaradi njih ne bo značajno trden učitelj nikdar dolžil svojih idealov, niti se jim odpovedal ter postal cinična pedagoška ruševina.

Nasprotno, ravno razočaranja v delu in življenju postanejo njegovi najboljši učitelji. Postanejo mu neizčrpen vir življenjske modrosti, krepe mu voljo in značaj ter mu na stečaj odpirajo oči za razmere, v katerih živi in ki se dajo počasi spreminjati in izboljševati le s skupnim naporom organiziranega dela.

Vsako, kogar trde razmere niso razorožile in demoralizirale, se bo odločil za borbo proti njim. In na tej točki je korak v svojo stanovsko organizacijo nujen in neizogiben, kajti socialna zla se dajo ozdravljati le s socialnimi sredstvi. Da bo moje in tvoje delo bolj uspevalo, je treba kolektivne pomoči vsega stanu in to tem bolj, čim težje so razmere, v katerih delaš, in čim potrebnejša sta narod in njegov naraščaj tvojega uspešnega dela.

Kdo ne čuti potrebe po takem skupnem premagovanju težko na naši življenjski poti? Kateri učitelj ne najde vstopa v svojo stanovsko organizacijo?

Predvsem oni, ki je varal sebe in narod, ko je zatrjeval, da ga vodijo v ta poklic visoki vzgojni ideali ter je vstopil v narodno učilnico le kot uradnik, ki doživi svoje edino poklicno zadoščenje samo prvega dne vsakega meseca.

Nadalje vse one sebične in egocentrične narave, ki se vdajajo svojim individualističnim težnjam tako daleč, da se ne podvržejo nobeni disciplini in ki sta jim prihranjen organizacijski prispevek in osebna nevezanost več vredna kot vsi plodovi skupnih naporov. Ljudje, ki se sicer ne ženirajo okoriščati se s skupno priborjenimi sadovi svojih postrtovalnih tovarišev, a pozabljajo v svoji solipsistični nadutosti, da je vsa človeška kultura in

## Sestanek upravnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja

V Beogradu se je sestel upravni odbor Jugoslovenskega učiteljskega združenja in je 6. in 7. t. m. razpravljal o perečih stanovskih in šolskih vprašanjih.

Med drugim se je razpravljalo tudi o vzdrževanju narodnih šol, o amandmanih za finančni zakon, o izvedbi sklepov glavne skupščine, glavnega in upravnega odbora, o sklicanju seje glavnega odbora, o poročilih predsedstva, tajnika, nadzornega in finančnega odbora, o poročilih predsednikov sekcij JUU, o prosvetnih razmerah v posameznih banovinah, o potrebah šole, učiteljstva, organizacije itd.

Tej seji so prisostvovali poleg članov izvršnega odbora iz Beograda tudi predsedniki sekcij tovariši Marko Cvetković iz Skoplja, Marko Stojanac iz Splita, Svetolik Janković iz Štipa, Mihajlo Kijametić iz Beograda, Filip Spadijer iz Cetinja, Metod Kumelj iz Ljubljane, Đorđe Mirkov iz Novoga Sada, Franjo Marinić iz Zagreba, Stevan Bilčar iz Sarajeva, Stjepan Kranjčević iz Zagreba in Brana Živković iz Niša.

Predsednik Ivan Dimnik je v svojem poročilu očrtal situacijo v pogledu grupacije učiteljstva v stanovski organizaciji, tajnik Milinko Lazić je v svojem poročilu govoril o notranjem poslovanju združenja od glavne skupščine v Skoplju do danes. Predsednik nadzornega odbora g. Borivoj Pavlović je prečital poročilo o finančnem stanju organizacije, a tov. Dimitar Jovanović, tajnik finančnega odbora, je obširno referiral o administrativnem poslovanju organizacije do danes in o finančnih predlogih za v bodoče.

Po končani seji je bil sprejet naslednji

### KOMUNIKE.

Upravni odbor JUU je na svojih sejah 6. in 7. februarja t. l. po poročilih predsednika in ostalih funkcionarjev JUU glede šol-

ske-prosvetnih in stanovsko-političnih vprašanj soglasno konstatiral:

1. Da v pogledu državljskih pravic in dolžnosti, pravne in moralne zaščite članstva, prosvetnih in šolskih razmer, avtonomije organizacije, pravnega in moralnega izenačenja učitelja in učiteljev, zaščite otrok, kakor v vseh ostalih vprašanjih — vlada identično mišljenje pri vseh članih. To mišljenje je v polni soglasnosti s sklepi glavnih učiteljskih skupščin, konstatirati pa je treba, da se stanje ni prav nič popravilo. Sprejeta so bila poročila predsednika, tajnika finančnega in nadzornega odbora ter so bili v zvezi s temi poročili sprejeti potrebni sklepi.

2. Glede vzdrževanja narodnih šol upravni odbor ugotavlja: dasiravno so banke uprave predstavnice močnih ekonomskih edinic, vendar ne zadostijo popolnoma svoji materialni obvezi napram šoli in prosveti sploh.

3. Upravni odbor stoji na stališču, da je potrebna temeljita reforma učnega načrta in programa, ki bi se imela izvesti v duhu projekta, ki ga je izdalo JUU (»Pedagoška biblioteka« št. 6), a šele potem naj bi se začelo reševati vprašanje učbenikov.

4. Iz zelo izčrpnih poročil predsednikov sekcij se vidi, da obstajajo dvojni odbori tudi po nekaterih srezih. Poleg rednih, obstajajo tudi neredni odbori. O priliki takih primerov upravni odbor čuti dolžnost poudariti članstvu, da se v svojem stanovskem delu strogo drži pravil JUU in ne priznava takih odborov.

5. Vprašanje reparacij še ni rešeno. To, za veliki del učiteljstva zelo občutljivo vprašanje, čaka na čim hitrejšo in pravično rešitev. V tem smislu se izvršnemu odboru nalaga dolžnost, da se posluži vseh zakonito razpoložljivih sredstev, da bi se vprašanje reparacij, ki je prav za prav vprašanje pravice in morale, čimprej rešilo.

Ena izmed takih efikasnih mer bi bila sestava rangne liste, kot je to predvideno s paragrafoma 48. in 102. uradniškega zakona.

## Borba proti stanu

Dogodki v dunavski banovini so zelo značilni za prilike, v katerih živimo, za stanovsko zavest nekaterih tovarišev ter za zunanje vplive, ki hočejo s pomočjo posameznikov iz naših vrst dobiti v svoje roke usodo celokupnega učiteljskega stanu.

Dogodki v Novem Sadu in v Vršču so dokaz, da so na delu tajne sile, ki podtalno rujejo proti učiteljski organizaciji, stremeeče, da se polaste osrednjega vodstva ter diktatorsko zavladajo vsemu stanu. Dokaz temu je dejstvo, da si opozicija ni izbrala zakonite — to je z društvenimi pravili določene poti za utemeljitev svojih zahtev napram osrednjemu vodstvu, nego je šla preko pravil, vedoč, da jo ščitijo ljudje, od katerih je njihova akcija navdihnjena in proti katerim vodstvo JUU ničesar ne more. Poseg novosadske policije v povsem notranje društveno razmerje to žalostno dejstvo potrjuje.

Razlogi, ki jih opozicija za borbo proti vodstvu JUU navaja, so znani že s skupščine v Skoplju, kjer je opozicija kljub vsem vsemogočnim činiteljem žalostno pogorela in kjer je že takrat nastopila s svojim programom: spremembo stanovskega kursa v strankarsko smer. Za glavno točko napada si je izbrala finance, kar še danes navaja kot eden glavnih vzrokov nezadovoljstva s sedanjim odborom, kljub temu, da so nadzorni odbor in večina delegatov obračun sprejeli in ga odobrili.

Ze sam potek skopljske skupščine je pokazal, da opozicijo ne vodijo čisti stanovski interesi, niti skrb za društvene finance, nego so vzroki njenega nastopa čisto drugod in povsem strankarskega porekla. Zato je bilo pričakovati, da se bo borba proti vodstvu JUU v ugodni sferi politične podpore nadaljevala — ne borba učiteljske struje proti učiteljski struji, nego borba stranke proti učiteljstvu. V to svrhu je bilo potrebno angažirati del učiteljstva.

To trditve podkreplja dejstvo, da opozicija ne nastopa s kakšnimi programskimi, stanovskimi ali idejnimi razlogi, nego s sta-

tudi njihov položaj in plača rezultat tisočletnega organiziranega dela človeškega rodu.

In da ne pozabimo še tretje vrste, ki tvori prav za prav krono v teh kategorijah: to so »tovariši«, ki imajo o vsakokratni dobi svoje posebno mnenje in menijo, da ni vse eno, v kateri dobi so včlanjeni in v kateri ne. Vrsta torej s posebno občutljivimi tipalkami za karakteristiko »dob«.

Da, še enkrat: resnično živimo v dobi, ko sta parazit in pamet postala sinonima.

## VSEBINA:

Za stanovsko moralo.  
Sestanek upravnega odbora Jugoslovenskega učiteljskega združenja.  
Borba proti stanu.  
Zborovanje devetih sreskih društev.  
Nekaj misli k »perečemu vprašanju«.  
Kaj manjka novemu učnemu načrtu.  
Učiteljski pokret — Naša anketa — »Prosveta«, Haloze in mi. — Materinski dan.  
LISTEK: Na ogledih.  
Splošne vesti. — Kaj vse pišejo o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUU. — Učiteljski pravnik. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljska tiskarna. — Mladinska matica. — Učit. pevski zbor. — Šolski radio. — Stanovska organizacija.

zirane skupnosti — neodvisnosti, kar je sara-jevska deklaracija označila kot smernico in cilj vsega stanovskega delovanja. Stanovska neodvisnost je vodilna sila vsega učiteljskega dela in njegov najvišji ideal. Iz nje se je rodila najnovejša zamisel — učiteljski pokret, da izven in brez političnega vpliva raziskuje socialni problem naše vasi, ki naj postane iz-hodišče vsega učiteljskega udejstvovanja med narodom.

Misel učiteljske neodvisnosti, kakor tudi učiteljski pokret sta izšla iz vrst slovenskega učiteljstva, ki je radi ideoloških borb največ trpelo. Ideja neodvisnosti je osvojila večino učiteljstva in tudi učit. pokret v savski banovini lepo napreduje. Tako je našlo učiteljstvo torišče in vsebino svojega dela: Ne služiti politiki, nego neodvisno služiti narodu!

Akcija nekaterih tovarišev iz dunavske banovine nas vodi nazaj v temno dobo med-sebojne borbe, ne radi lastnih stanovskih ali šolskih koristi, nego radi koristi tretjega — stoječega izven učiteljskih vrst. Ne vodi nas k višji neodvisnosti in k poklicnemu idealu, temveč bo rodila klečeplazne in koristolovske značaje, ki bodo hoteli napredovati ne po sposobnostih, nego radi politične pripadnosti.

Komu bo koristilo tako učiteljstvo, je težko predvidevati. Izkustva nas uče, da hi-jenski značaj škodujejo vsakomur, tudi onim, katerim so bili v začetku v korist. V največjo škodo pa bodo narodu, ki ga bo vzgojal kader koristolovcev, ki mu bo manjkala osnovna človeška poteza v značaju — lastno prepričanje. Takrat se bo tudi izkazala zahteva po politični usmeritvi učiteljske organizacije kot stanu škodljiva, govori o boljši vzgoji naroda, ki mu jo bo baje prineslo tako učiteljstvo, pa kot demagogija in laž.

Opozicija je potrebna v vsaki organizaciji. Ona skrbi, da ne zastane življenjski tok, ona očišča in poganja. To pa samo tam, kjer preveva opozicijo iskrena volja do napredka lastne organizacije. Taka opozicija je koristna in častna.

Tega hotenja pa ne moremo zaslediti v nastopih tovarišev iz dunavske banovine. Zahteve po izmeni oseb v vodstvu in s preorientacijo stanu v smeri dnevne politike ne moremo označiti kot tvorne prispevke v kresanju misli med večino in opozicijo za dvig stanu. Dokler ne bodo ti tovariši nudili višjih vrednot od dosedanjih, toliko časa morajo pač stremeti po lastni usposobljenosti, da bodo mogli voditi bolj sposobne.

Zavedamo se, da stališče učiteljstva v dunavski banovini ni baš lahko. Je pa toliko večja njih dolžnost, da pritisku dajo odpor. Za pozitivne doneske v smeri stanovskega, gospodarskega ali šolskega napredka bodo pa želi priznanje in podporo večine tovarišev. V krogu lastne organizacije in njenih pravil se nudi ogromno torišče za vse, resničnega dela in dviga stanu željne tovariše. Vse one pa, ki hočejo uvesti v organizacijo zmotna in stanu tuja načela, poslužujoč se pri tem ugodno politične konjunkturo, je treba odstraniti kot škodljivce stanu.

Upamo pa, da bodo zavedni tovariši v dunavski banovini tudi sami poračunali z izdajalci učiteljskih in narodovih interesov!

Db.

## Zborovanje devetih sreskih društev Pereča obmejna vprašanja — Potreba narodno-obrambnega dela

Sreska učiteljska društva Kamnik, Kranj, Litija, Logatec, Radovljica, Škofja Loka, Ljubljana-mesto, Ljubljana-vzhodni del, Ljubljana-zahodni del so ob udeležbi nad 750 članov zborovala 5. februarja 1938. v Ljubljani. Zborovanje je otvoril in vodil iniciator tabora predsednik kamniškega sreskega društva tov. Jos. Napokoj. Ob otvoritvi je pozdravil impozantni učiteljski zbor, sreske šolske nadzornike gg. Skulja, Drnovška, Štravs in Gruma, še posebej pa med zborovanjem došlega zastopnika načelnika prosvetnega oddelka banskega šolskega nadzornika g. profesorja Milka Jegliča.

Uvodoma je tov. predsednik izrazil obžalovanje, da ne more pozdraviti pevskega

zboru bolgarskih učiteljev, ki je bil najavljen za ta dan, in sporočil pozdrave sekcijkega predsednika tov. M. Kumlja, ki je moral, žal, nenadoma v Beograd.

V prvem delu zborovanja, ki je bil posvečen stanovskim vprašanjem, je podal situacijsko poročilo sekcijki tajnik tov. D. Šupančič. V izčrpnem poročilu je naglašal, da je vse delo sekcije in celokupnega JUU izraženo v želji za čim višji dvig šolstva in eksistenčne strani učiteljstva. Predvsem je učiteljstvu potrebna vrnitev občutka sigurnosti in neodvisnosti, t. j. stalnost v službi in na mestu. Personalna politika naj se izogne vsem faktorjem, ki delujejo proti temu, da se vrne zadovoljnost učiteljstva. Premestitve po služ-

beni potrebi bi se morale vršiti le, kadar so neizogibno potrebne. Prosta mesta naj se od dajo z razpisi, ki naj se mesečno objavljajo. Na boljše mesta naj pridejo starejši tovariši z večjimi socialnimi potrebami. Pri napredovanjih v zadnji dobi je bilo storjenih mnogo krivice starejšim tovarišem, ker so jih prehiteli mlajši. Rangna lista bo izzvala reformo. S prakso o razreševanju šolskih upraviteljev bo treba prenehati. Šolski nadzorniki naj se ne postavljajo iz strankarskih vidikov, nego izključno po strokovni kvalifikaciji. Za poročene učitelje naj se odpravijo vse razlike, ker zaslužijo za enako delo enake pravice. S celibatom so tovariši prikrajšani v državljskih pravicah; zato naj se ukine. Z večjim uspehom nego s celibatom bi se odpo- moglo brezposelnosti z upokojitvijo tovarišev s 35 službenimi leti. Vse sile je zastavilo JUJ za doseg ureditve kontraktualcev in zahteve pozvanju za učitelje ženskih ročnih del. Za izboljšanje našega materialnega položaja vztrajamo še vedno na uredbi iz leta 1931/32. Enako ostajajo naše zahteve po reformi disciplinskega postopka in ureditve položaja učiteljev, ki so odslužili kadrski rok.

Za uspešno delo v šoli zahtevamo popolno pedagoško svobodo in znižanje števila učencev v razredu v smislu zakona o narodnih šolah. V izvenšolskem delu naj vsak učitelj izbira svobodno polje udejstvovanja. V vprašanju monopolizacije šolskih potrebščin stojimo odločilno urediti in se izrekamo za ukinitve ali vsaj omiljenje iste.

Nadalje je sekcijski tajnik poročal še o posetih pri g. prosvetnem ministru, prosvetnem načelniku g. dr. L. Sušniku in banskem šolskem nadzorniku g. prof. M. Jegliču, katerim so predstavnik JUJ obrazložili težnje šolstva in učiteljstva. Glede na stalni kontakt med predstavnik JUJ in prosvetnimi instancami so izgledni na izboljšanje naših želja in zahteve ugodnejši kljub različnim vplivom, ki skušajo zanesti nesoglasja v harmonijo. Iz- črpano situacijsko poročilo je zaključil s po- udarkom potrebe utrjevanja stanovske zavesti v smislu načel in smernic, sprejetih na skupščinah v Novem Sadu, Sarajevu in Skoplju.

Po viharnem aplavzu, ki ga je bil deležen sekcijski tajnik tov. Supančič za svoja izvajanja, je poročal tov. Kocjančič o važnosti Učiteljske tiskarne in njenem razvoju ter apeliral na vpis novih zadruženikov, ker se moramo zavedati, da je Učiteljska tiskarna hrbenica vsem našim ustanovam. Zato: vsak učitelj zadruženik in odjemalec Učiteljske tiskarne.

Tov. Ribičičeva je poročala o akciji za zgradbo Doma učiteljic, ki naj postane idejno, gospodarsko in socialno središče naših tovarišev.

Na predlog tov. Ranta iz Kranja je bila soglasno sprejeta pozdravna in zahvalna brzojavka tov. Dimniku in izvršnemu odboru JUJ v Beogradu.

Soglasno je bila sprejeta po tov. Doljaku iz Logateca predlagana sledeča

#### Resolucija:

Učiteljstvo sreskih učiteljskih društev JUJ Kamnik, Kranj, Litija, Logatec, Radovljica, Škofja Loka, Ljubljana mesto, Ljubljana vzhodni del in Ljubljana zah. del, zbrano na skupnem zborovanju 5. februarja 1938. v Ljubljani, iskreno odobrava dosledno izvajanje čiste stanovske linije JUJ. Organizacija naj tudi v bodoče vztraja na smernih načelih deklaracij iz l. 1926. in 1935. Pri delu za doseg osnovnih pogojev, potrebnih za neoviran razvoj šolstva in napredka narodne kulture

pri nas in v vsej državi ter za ohranitev neodvisnosti organizacije, obljublamo svojo pomoč. Ti pogoji so:

1. Učiteljska stalnost v službi in na mestu, avtomatsko napredovanje in polna pravna sigurnost.

2. Izboljšanje materialnega položaja aktivnemu in vpokojenemu državnemu urad- ništvu.

3. Priznanje polne enakopravnosti poro- čnim učiteljicam za isto delo.

4. Namestitev brezposelnih učiteljskih abiturientov ter s tem v zvezi zasedba praznih mest, znižanje števila otrok v razredih in otvoritev novih razredov.

5. Popolna ureditev položaja šolskih upraviteljev, učiteljev ženskih ročnih del in kontraktualcev.

6. Zahtevamo ločitev šolske od politične uprave.

V drugem delu zborovanja je tov. Fr. Ostanek poročal o vprašanju: »Ali nam je narodno-obrambno delo potrebno?«

Uvodoma je prikazal germanizacijo naših krajev, ki sega že v osmo stoletje, za tem pa naseljevanje bavarskih kolonistov, ki so radi svoje premoči silili vedno bolj proti jugu in začrtali našo narodnostno in jezikovno mejo. Zanimivo je obravnaval naseljevanje Kočevja z upornimi nemškimi kmeti, ki so zavzeli posebno stališče. Pomemčevanje se je z dobo Schulvereina in Südmarke širilo in pridobivalo. Pri tem raznarodovalnem delu so jima posebno dobrodošle elementarne in druge nesreče, potom katerih so prihajala naša posestva v kočevski okolici v nemške roke. Zato še danes čujemo hajlanje v krajih, kjer bi tega nihče ne pričakoval. Tov. predavatelj je s statističnimi podatki razgalil vse težnje Nemcev, ki jim je bilo šolsko vprašanje naj- važnejše orodje za potujčevanje našega naroda na Koroškem, Štajerskem, kakor v okoličji Kočevja, dočim so v Prekmurju domini- rali Madžari.

Val potujčevanja je zajela na pobudo pokojnega župnika Ivana Vrhovnika ustanovljena Družba sv. Cirila in Metoda; njeno re- vijvo je avstrijska cenzurna oblast prepovedala. Ogromna vsota 70 milijonov, ki jih je družba žrtvovala do danes v svrhu povzdige šolstva v obmejnih krajih, je najboljši dokaz njene požrtvovalnosti.

Razmere po vojni se niso prav nič izpre- menile. Izpremenjena je bila le taktika. Rene- gastvo je cvetelo radi naših kompliciranih upravnih postopkov. S citati številnih nem- škkih teorij je nadalje predočil željo Nemcev, da še vedno upajo doseči svoj cilj — Jadran- sko morje.

Spričo ogromnega raznarodovalnega apar- ata, s katerim delujejo nasprotniki, smo s svojimi tremi narodno-obrambnimi društvi daleko prešibki, da bi odoleli takim napadom. Zato bo treba to vprašanje reševati s pri- vatno iniciativo, ker je država vezana z zu- najnepolitičnimi pogodbami. Načinov podpi- ranja je več. Zlasti bo treba reševati posestna vprašanja. Mi ne zasledujemo osvajalnih na- menov, ampak hočemo le ohraniti jezik naših dedov.

Tov. predavatelj je žel vsa pozornost na- vzocih in burno odobravanje za predavanje, ki naj bi ga na predlog tov. Vodetove ponov- vil tudi v ostalih srezih in v Radiu Ljubljana.

Z ozirom na potrebo naše narodne obrambe in na razmere, ki vladajo v sloven- skem delu Koroške je zbor sprejel resolucijo, ki jo je predlagal predsednik litijskega dru- štva tov. Župančič:

»Da, da, to je strašno. Razumeš? Strra- šno!«

»Da, ljuba žena, prav imaš«, ji pritrdim.

»To je zares strašno.«

In se držim resno, kakor da nimam v glavi niti enega živca. Skratka, miren sem, kakor se učitelju spodobi in se ne vznemirjam. Potlej ji skušam pojasniti ta strrašni po- ložaj.

»Poglej, Meta«, pravim. »Ti si res prava noričica. In zdi se mi, da ti primanjkuje tudi domovinske ljubezni. In vendar je vsa ta stvar s selitvijo tako enostavna in tako tesno povezana z mojimi učiteljskim poklicem, da bi morala biti prav za prav vesela, ti pa greš in se cmeriš kakor neobgledeno dete...«

»Saj mi še ni tako hudo za farovško ku- harico in za poštarico, ampak denar, denarrr!« je zacepetala.

»Saj, denar«, sem ponovil in požrl debelo slino.

Ne morem pomagati, če sem ves, kolikor me je, v mislih nenehno pri svojih vzornikih. Ne morem se otresti besed, ki so mi jih blagi profesorji še kandidatu za učiteljski stan po- lagali na trepetajoče srce. Spomnil sem se tisti trenutek na Komenskega. In v zadregi sem se zatekel k njemu.

»Vidiš, ljuba moja Meta«, sem povzel, »tj se jeziš zaradi denarja in prav nič ne pomisliš, kaj je dejal njega dni slavnega pedagog in vzornik vseh učiteljev, Jan Amos Komen- sky...«

»No, kaj pa?« si je obrisala solze in se radovedno zagledala v moje oči. Ah, zahva- ljen bodi nebeški bog, sem si mislil. Vedel sem, da jo bo radovednost premagala in da bo prenehala z jokom, ki me je rezal v mo- žgane. Ne morem pomagati, če sem takšen: med tiste moške spadam, ki ne prenesejo ženskih solza...«

»To je pa tako«, sem ji pričel razlagati v eni sapi, ves zadovoljen, da se mi je poizku- sosedil. »Veliki pedagog Jan Amos Komen- sky, ta nedosegljivi vzornik učiteljskega sta- nu...«

»Ah, fraze!« je zacepetala z nogami od radovednosti, ki jo je očividno vedno huje imela. »Povej že brž.«

1. Oblasti naj pri podeljevanju subvencij upošteva predvsem potrebe obmejnih šol in šol v narodno-mešanih krajih tako, da bo- do lahko v vsakem pogledu opravljale svoje naloge v korist našega naroda.

2. Spoštujemo sedanjo državno mejo, vendar pa ne moremo pozabiti na brate on- kraj nje, ker ne more biti državna meja hkrati tudi kulturna meja. Zahtevamo manj- šinske pravice onkraj meje v isti meri, ka- kor jih uživajo manjšine v naši državi.

Sledilo je predavanje predsednika Kluba koroških Slovencev, državnega tožilca gospo- da dr. Julija Felaherja, ki je bilo združeno s prikazovanjem skioptičnih slik.

Uvodoma je temeljito očrtal vse faze za časa rezmejitve in plebiscita. Pojasnil je na- vzocih nebroj dogodkov, ki so usodno vpli- vali na potek in izid plebiscita ter nam odk- rivali stvari, ki jih do danes nismo slišali. Odstavki iz knjige socialista Lagerja so naj-

boljši dokaz, da smo bili neupravičeno pri- krajšani za našo zibelko. Nadvse zanimive so bile primere utrakvističnih šol na Koroškem in še posebej način vzgoje ter raznarodovanje »Kulturträgerjev« onstran Karavank. Na pod- lagi krasnih slik in posnetkov je popeljal na- vzocih po svoji ožji domovini, prikazal vse lepote koroške zemlje, a opisal tudi vse trplje- nje, v katerem živi in vztraja narod od Zilje do Gospe svete.

Ponovno viharno odobravanje, ki ga je bil deležen gospod predavatelj za svoja tem- peramentna in nadvse zanimiva izvajanja, je bil resničen izraz sočutja vseh navzocih z brati onkraj Karavank, njemu samemu pa naj bo v uteho, da bo učiteljstvo storilo vse, da ure- sniči vero v vstajenje kralja Matjaža.

Po topli in prisrčni zahvali, ki jo je izra- zil tov. predsednik obema predavateljema za nadvse uspešno predavanje, so navzoci zaklju- čili svoj impozantni tabor z »Bože pravde«.

## Nekaj misli k „porečemu vprašanju“

S člankom »Poreče vprašanje« v zadnji številki »Učiteljskega tovariša« je načel od- sek učiteljskega problema, o katerem se med nami zelo mnogo govori, a se vse skrbno ogiblje, napisati o tem kako besedo. To pomenja, da je vprašanje prav tako aktualno kakor kočlji- vo. Redkokdaj pride par ljudi iz naših vrst skupaj, ne da bi pogovor nanesel na razmere na šoli, kjer stopa v ospredje zlasti odnos med učiteljstvom in upraviteljem. Pogovor izzveni navadno in pritožbe o razmerah, ki grene življenje ter povzročajo, da poteka de- lo na šoli brez pravega veselja, da izginja sa- mozavest in stremeljenje za spopolnjevanje in nadaljnji študij. Očividno je tako razmerje veliko teže prenašati na deželi, kot v mestu, kjer se človek lahko umakne in si poišče proti- utež za nevšečnosti na šoli v drugem delu ali razvedrilu.

Kdor se je zanimal za te razmere — če- tudi jih sam ni doživljal — ve, kako resnične so besede v omenjenem članku: ko bi bilo vsakemu na prosto dano, izraziti svoje mne- nje in povedati svoje skušnje, bi šle pritožbe od obeh strani v neskončnost.

V resnici ne bi bilo stvari v korist, ko bi se razpravljali posamezni primeri, zato naj mi bo dovoljeno, da povem le nekaj splošnih misli k temu vprašanju, zlasti ker sem pri stvari popolnoma neprizadeta, kajti nikdar nisem imela posebnih konfliktov s kakim upraviteljem.

Če človek posluša na eni strani pritožbe prizadetega učitelja ali učiteljice, ima vtis, da je krivda brezpogojno na upraviteljevi stra- ni; ko pa poslušaj upravitelja, moraš navadno dobiti vtis: ta upravitelj je nezmožljiv! Člo- vek ima vedno vtis, da je absolutna, brezpo- gojna krivda zgolj na eni strani. Zato se v posameznih primerih v resnici ni mogoče spuščati v presojo, na čigavi strani je krivda, ker bi tako razpravljanje tudi nikamor ne privedlo.

Eno pa more ugotoviti vsak nepristran- ski opazovalec: tisti, ki pri takih konfliktih plača račun, ni nikdar upravitelj, dasi se ne more trditi, da bi krivda ne bila nikdar na njegovi strani.

Zakaj je tako? To je utemeljeno v bistvu splošne ureditve, po kateri je vsaka nadreje- na oseba zaščiten v odnosu do podrejene. Upravitelj je kot nadrejena oseba zaščiten od oblasti, ki načeloma varuje prestiž predpo-

stavljenega. Tega se pa upravitelji tudi zave- dajo in kjer ta zavest, prevladuje drugo, važ- nejše spoznanje, dajo to čuti ostalemu učiteljs- tvu na šoli. To, važnejše spoznanje je pa zavest, da vsaka, tudi najmanjša oblast člo- veku ne nalaga samo pravic, ampak predvsem dolžnosti. Te dolžnosti v resnici niso v tem, da pritiskaš navzdol in se plaziš navzgor, da neprestano opozarjaš na paragrafe in groziš z oblastjo. So še druge dolžnosti upravitelja, ki niso zapisane v paragrafi in se dajo le težko priučiti. To je predvsem čisto poseben takt, s katerim upravitelj vodi in upravlja svojo šolo in vpliva daleč izven sten šolskega poslopja. To je duh, ki brez pritiska usmerja vse delo na šoli, ki ureja medsebojne odnose ostalega učiteljstva na šoli, ki nevidno ustvar- ja prijetno atmosfero ter zna s svojo takt- nostjo v kali zadušiti vse spore na šoli. S kakšno hvaležnostjo in spoštovanjem se člo- vek spominja takega upravitelja!

Saj menda ne bo nihče užaljen, če podvo- mimo, da so vsi upravitelji takšni. Saj za to tudi niso dani pogoji spricho dejstva, da odk- ar se naš stan zaveda svojega obstanka, se nikdar ni zahtevala od upravitelja te vrste kvalifikacija, marveč največkrat le strankar- sko pravoverstvo. Drugo je bilo vseskozi bolj ali manj postranska zadeva — pa ne samo za upravitelje, ampak tudi za ostale učitelje. Prav to dejstvo ustvarja v nas lastnosti, ki jih le združil Cankar v eno besedo: hlapci! Toda Cankar ni izrazil s tem svoje zaničevanje do nas, marveč je hotel pokazati le na razmere, ki ustvarjajo hlapce.

Upravitelj, ki pride na tak način do svo- jega mesta, se navadno zaveda svoje dvojne zaslombe, in učitelj, ki se zaveda, da nima nikjer nobene posebne zaščite, se gotovo ne more znebiti občutka, da mu je izročten na milost in nemilost. Zato bi moral biti upra- vitelj, ki se zaveda svoje trdne pozicije, po- sebno človeški in tovariški do ostalega učiteljs- tvu na šoli, pa tudi drugače vseskozi vzoren, tako da mu razen protekcije ne more nihče ničesar očitati. Spricho večje moči, ki jo ima, bi moral biti popustljiv tudi v primeru, da je krivda na drugi strani, saj je mogoče s takšno velikopoteznostjo navadno najlaže ugnati nasprotnika.

Pa brez zamere, nisem hotela nikogar žaliti. A. V.

Lojze Zupanc:

## Na ogledih

Nikar ne mislite, da se norčujem, ko sem se namenil pisati o ogledih, tej prastari navadi, ki je zakoreninjena v našem revnem in vernem ljudstvu. Nak! Saj zdaj je pred- pust in takšen čas, ko so vse device po vsej širni domovini sleherni dan pripravljene, kdaj bodo zunaj v veži zakašljali ogledniki in oškornjani priropotali v izbo ter pričeli raz- govor o vremenu in živini, potlej pa le stisnili iz sebe: Tak, tako je, Polona, Ožegov Matevž, tale tukajše, ogled si ga, če ni fant od fare, bi rad vauk Manico vzlet, če nimaš nič zoper...

Takšne in podobne misli me objemajo, zdaj, ko se počutim prostega kakor devica in sem vržen v izbiro: ali — ali... Vem, čud- no se tole sliši, ampak z menoj je že tako, da nikoli ne povem do konca tistega, kar sem si še pravkar pripravil na jezik. Zadnje čase se mi to večkrat primeri — bil sem že pri zdrav- niku, pa me je potolažil, naj bom pomirjen, češ da je to neke vrste epidemična bolezen, ki bo sčasoma sama od sebe prešla.

Verjamej mu, doktorju! Do tridesetega leta je študiral medicino, pet let je bil v praksi v bolnišnici, kjer so po dva, trije bolniki le- žali na eni postelji, ni mu torej zmanjkovalo človeškega mesa za prakso; in potlej je štiri leta čakal na službo — ni vrag, da bi ne bil zadosti preizkušen zdravnik!

Tisti ali — ali... je prav za prav moja selitev. Spet sem začel zlagati knjige v zaboje in žena mi kajpa pomaga. Veliko kunjjo drži v roki in briše prah raz knjig. In vzdihuje: »Moj Bog, le kdaj se bo to nehalo! Kar naprej in naprej se selimo. Komaj sem se spoznala s poštarico in farovško kuharico, ala, pa mo- ramo spet odtov v neznane kraje k neznanim ljudem. To je strašno!«

In po nestetih vzdihih bruhne v jok, ker jo skrbi zaradi denarja (doseganje selitve so nama požrle kakih sedem tisočakov. In prav tolikšna je bila njena dota, zato se nemara sedaj emiha) in ker ne ve, kam naj se obrne za posojilo. In med jokom in vsa v solzah mi venomer zatrjuje:

Prosím, jaz sem učitelj in sem potrpečljiv človek. Niti trenil nisem z očmi na to njeno neučaknost. Mirno in preudarno sem ponav- ljal zlog za zlogom:

...ta nedosegljivi vzornik učiteljskega stanu je bil prvi, ki je začel poudarjati veliki pomen zemljepisnega pouka za naobrazbo učencev. On je bil tisti, ki je dejal: Domoznanstvo bodi podlaga zemljepismenu pouku, da, da!»

»Pha, samo to?« je žena zacmevkala z užaljenim podsmehom.

»Kaj ni dovolj?« sem ugovarjal. »Vidiš, na Vinski rebri sva že bila — tamkaj sva se vzela...«

»Prava reč, oh!« se je obregnila.

Naredil sem se, kakor da je ne slišim.

»Potlej so me premestili v Goščavje«, sem nadaljeval.

Zdaj je poskočila, kakor da bi jo ugriznil gad.

»In sva za to selitev zafrčkala štiri tiso- čake«, je pridejala skoro kričeč. »Eh, nikar ne misli, da so bile mačkine solze tista seli- tev! Skoro sto trideset kilometrov, moj Bog...«

»No«, sem pričel razlagati dalje, da sem bil že ves slinast. »No, in po štirih letih, ko je moja vnama za zemljepisni pouk potrebo- vala širše domoznanske podlage, sva se pre- selila semkaj, na Kočefujsko...«

»In nama je ta selitev požrla tri tisočake, ju!« je zatrnala moja Meta. »Le kam, misliš, te bodo zdaj sunili, a?« je hotela vedeti.

»To pa je v božjih rokah, ljuba moja!« sem vzdihnil. »Da, v božjih. Samo preljubi Bog ve, kam bova šla zdaj na ogled. Ampak pomisli vendar, da sva zdaj že več ko leto dni v tem kraju. In to je že kar dovolj. Da, da«, sem se delal kolikor mogoče važnega in sem brž v mislih poklical na pomoč učenost izza časa, ko sem bil še kot kandidat prepu- ščen skrbni vniemi blagih svojih profesorjev, ki so me pripravljali na službo našem rev- nemu in vernemu ljudstvu. »Da, da, le pomisli, kaj je dejal Rousseau, veliki pedagog in ne- dosegljivi vzornik učiteljskega stanu, tako rekoč. V srce sem si zapisal njegove zlote

besede: Podavanje zemljepisne snovi bodi vselej nazorno!« — — —

»Kaj naj ima Rousseau opraviti s to tvojo premostitvijo v neznan kraj, ki ti jo obljublja«, je pričela znova ugovarjati in v očeh so ji spet visele solze, pripravljene, da se vsak hip razlijejo v potok obupa in žalosti

Jaz pa vsevedno: »Toliko pišejo, se za- vezamaj in prosjaciijo, naj bi učiteljstvo imelo vsaj enkrat v letu, v počitnicah tako rekoč, vsaj eno prosto vozovnico za potovanje po naši domovini. Pa je ta vnama in to pehanje kar brez potrebe. Kar Bog stori, vse prav stori! In lahko sem hvaležen usodi, da bom šel spet v nove kraje za klicem domovine, malo na ogled, tako rekoč! Zamislil se samo: preden bom upokojen, bom s temi ogledi ven- dar spoznal vso domovino. In kakšni prekras- ni uspehi v luči Komenskega in Rousseauje- vih naukov se mi obljublja v šoli!« sem vzkljnil.

»Nazorno bom lahko opisoval učen- cem lepoto naše domovine, ker jo bom sčasoma vso od blizu spoznal, tako rekoč. Mar ni prekrasno to, ljuba moja, biti tako rekoč ne- prestanto na ogledih! Domovinska ljubezen zahteva to od nas!« sem zagrml zanosit.

»Da, le kje bova vzela denar za te večne ogledje!« je zdaj že vsa v solzah zakričala uboga Meta. »To je strašno, neznosno, naravnost strrašno!«

»Da, strašno«, sem pomislil. Žena me ni hotela več poslušati. Ušla mi je, se zaprla v spalnico in bruhnila v neutolažljivi plač. In prav nič več se noče brigati za moje knjige ter mi pomagati pri selitvenih pripravah.

In tako sem zdaj sam ob knjižni omari. Raz knjig brišem prah in jih počasi, pobožno zlagam v pripravljene zaboje. Prav za prav in po pravici povedano tudi mene zelo skrbi, kje bom vzela denar za ogledje, ki se mi obljub- ljajo, ampak držim se zanalasč resno, kakor da nimam v glavi niti enega živca. Skratka, zavedam se, da sem učitelj, in se na zunaj ne vznemirjam, četudi mi v glavi bobni od tiso- čerih skrbi, ki jih prinašajo ogledi za spozna- vanje domovine. — — —